

DR. MARGARITA MATULYTĖ

Vilniaus miesto muziejaus įkūrimas – Lietuvos dailės muziejaus institucinės ištakos

Šiame straipsnyje, remiantis Lietuvos centriniame valstybės archyve saugomais Vilniaus miesto magistrato, Vilniaus miesto savivaldybės ir Stepono Batoro universiteto Vilniuje fondais, skelbiama ankstesnius Lietuvos dailės muziejaus (LDM) istorijos tyrimus papildanti ir patikslinanti informacija. Archyviniai šaltiniai atskleidžia svarbius Vilniaus miesto muziejaus kūrimo faktus.

Reikšminiai žodžiai: Vilniaus miesto muziejus, Lietuvos dailės muziejus, archyvas, magistratas, savivaldybė.

2018 m. Lietuvos dailės muziejus mini įkūrimo 85-metį, savo institucinės veiklos pradžią siedamas su Vilniaus magistrato 1933 m. kovo 15 d. miesto muziejaus steigiamuoju posėdžiu¹. 1933-ieji – Vilniui ypatingi metai. Miestas įgyja savo istorinės atminties saugyklą, o jo efemerinis metraštininkas Czesławas Miłoszas čia išleidžia savo pirmąją poezijos rinkinį simboliniu pavadinimu „Poema apie sustingusį laiką“². Per devynerius metus, iki 1941 m. kovo 30 d. įvykusio istorinio profilio muziejaus reorganizavimo į Vilniaus valstybinį dailės muziejų³, buvo sukaupti vertingi artefaktai ir parengta bazė naujam veiklos etapui.

Miesto muziejaus kūrimą pradėjo istorikas dr. Henrykas Łowmiański, kuris nuo 1929 m. lapkričio 1 d. dirbo Vilniaus miesto magistratė⁴. Jis kryptingai rūpinosi Miesto muziejaus ir Senųjų aktų archyvo rinkinių formavimu. Dr. H. Łowmiański buvo puikiai išsilavinęs: 1916 m. įstojo į Kijevo universitetą, vėliau studijas tęsė Vilniaus universitete, kuriame 1924 m. apsigynė filosofijos daktaro disertaciją ir liko dirbti Istorijos katedroje vyresniuoju asistentu⁵. 1925–1926 m. H. Łowmiański tobulinosi Nacionalinėje chartijų mokykloje (École nationale des chartes) Paryžiuje ir išklausė diplomatijos, bibliotekininkystės ir archyvistikos

kursus. Magistrate pradėjęs dirbti kaip kvalifikuotas specialistas, 1931 m. kovo 1 d. buvo paskirtas Istorinių aktų archyvo moksliniu archyvaru⁶. Plačios erudicijos⁷ magistrato darbuotojas inspiravo tikslingą paveldo kaupimą ir jo išsaugojimą.

Pirmieji eksponatai kuriamam muziejui įsigyti 1930 m. sausio 17 dieną. Tai buvo 24 monetos (kaip pažymėta protokole, „seni rusiški rubliai“), kurias ant Trijų Kryžių kalno, tiesdami kelią rogėms, aptiko magistrato Technikos skyriaus darbininkai. Už radinį muziejus iš savo biudžeto išmokėjo 20 zlotų⁸. 1930 m. birželio 25 d. miesto prezidentas Józefas Folejewskis kreipėsi į Amatų rūmus su prašymu kuriamam Miesto muziejui perduoti cechų vertybes: „Pradedant Miesto muziejaus ir Senųjų aktų archyvo organizavimą su specialiu cechų vertybių skyriumi, kreipiuosi į Amatų rūmus su prašymu padovanoti muziejui cechų vertybes (spaudus, vėliavas ir kt.) ir archyvalijas, priklausančias Rūmams ir patekusias cechų valdyboms, nes norėtume savo vertybes surinkti Miesto muziejuje. Šiuo metu visos vertybės išblaškytos skirtingose vietose ir neprieinamos platesniam ratui, o įkūrus muziejų, jos bus tinkamai klasifikuotos ir saugomos atsakingai bei profesionaliai vadovaujant, o svarbiausia, bus prieinamos miesto visuomenei ir svečiams.“⁹ Amatų rūmai nutarė paremti Miesto muziejaus organizavimo akciją, tačiau iškelė dvi sąlygas: muziejuje turi būti įsteigtas Cechų skyrius; visos surinktos ir muziejui perduotos cechų vertybės bus ne dovanotos, o deponuotos ir įkūrus Amatų namus jas muziejus turės grąžinti¹⁰. Muziejaus organizavimą kuravęs H. Łowmiańskis nevienareikšmiškai įvertino tokį pasiūlymą, tačiau rekomendavo magistratui sutikti su Amatų rūmų iškeltomis sąlygomis. Jo nuomone, cechų vertybės (vėliavos, spaudai, originalūs karališkieji raštai) turi būti perduotos į muziejaus rinkinius, nes papildytų jau turimus panašaus pobūdžio eksponatus, kurie sudarytų atskirą rinkinį. Tačiau istorikas pažymėjo, kad cechų žinioje yra nemažai ir archyvinės medžiagos, kurios perdavimas muziejui būtų netikslingas, – prasmingiau ją saugoti jau tuo metu veikusiame Istorinių aktų archyve. Pasak jo, Amatų rūmų skolinamas vertybes reikia priimti ir gelbėti, nes joms gresia visiškas sunykimas, todėl perimant depozitą iškyla būtinybė parengti patalpas, ir tinkamiausios tam būtų dvi, esančios šalia Istorinių aktų archyvo (Pranciškonų vienuolyno pastato kambariai Nr. 14 ir 16), kuriose reikia atlikti remontą¹¹. Magistratas pritarė mokslinio archyvaro nuomonei, nutarė priimti cechų vertybes ir jau po savaitės pradėjo Miesto muziejui ir Senųjų aktų archyvui skirtų patalpų remontą (Pranciškonų vienuolyno kambariai Nr. 14, 16, 20, 22, 24)¹².

Pranciškonų vienuolynas.
Vilniaus miesto muziejaus
buveinė 1933–1938 m.
2018 m.

Fot. T. Kapočius

Vilniaus miesto muziejus buvo įsteigtas Vilniaus miesto magistrato, pritariant kultūros ir mokslo visuomenei. Jam suteiktas istorinio muziejaus profilis. 1933 m. kovo 15 d. miesto prezidentas Wiktoras Maleszewskis surengė muziejaus steigimui skirtą posėdį¹³. Šis ne vieną kadenciją 1932–1939 m. laikotarpiu Vilniaus miestui vadovavęs gydytojas, Lenkijos kariuomenės papulkininkis buvo puikiai išsilavinęs¹⁴ ir suprato, kad tokia ilgaamžė, kultūros įvykių prisodrintą istoriją turinčiame mieste privalo būti įsteigtas oficialaus statuso muziejus, kuris garantuotų vertybių registravimą ir apsaugą. Posėdyje dalyvavo žymūs Vilniaus kultūros, mokslo ir visuomenės veikėjai: Vilniaus mylėtojų draugijai atstovavęs Janas Bułhakas, Vilniaus mokslo bičiulių draugijos rinkinių saugotojas Michałs Brenszteinas, profesorius dr. Stanisławas Kościółkowski, Vilniaus vaivadijos konservatorius Stanisławas Lorencas, magistrato mokslinis archyvaras dr. H. Łowmiański, magistrato tarėjas dr. Zygmuntas Fedorowiczius, Kultūros ir švietimo komiteto pirmininkas Tadeusz Młodkowski, valstybinio archyvo vadovas istorikas Wacławas Studnickis ir publicistas, bibliotekininkas Lucjanas Uziębło¹⁵.

W. Maleszewskiui buvo svarbu pasitarti su kompetentingais specialistais ir išgirsti jų nuomonę apie steigiamo muziejaus funkcijas, patalpas, ekspozitus. Nė vienas posėdžio dalyvių neabejojo dėl tokio pobūdžio paveldosauginės institucijos būtinybės ir siūlė įvairius sumanymo įgyvendinimo būdus¹⁶. Z. Fedorowiczius svarstė apie galimybę muziejui pritaikyti rankdarbių dirbtuvių patalpas, veikusias adresu Pylimo g. 5, kurias planuota perkelti į kitą vietą. W. Studnickis pasidalino vertybių

rinkimo valstybiniame archyve patirtimi ir priminė, kad vandentiekį ir kanalizaciją tiesiantiems darbininkams buvo perduotas specialus nurodymas aptiktius archeologinius radinius už nedidelį atlygį perduoti miesto žinion. Pasak jo, archyvo koridoriuje tebesaugomos statinės su įvairių amžių kokliais, kurie turi atitekti muziejui. Archyvaras paminėjo ir įstaigoje saugomą Vilniaus vaito Stanislovo Sabino portretą, galimybę iš Krokuvos gauti senąjį Vilniaus miesto spaudą arba jo kopiją, Paryžiuje nusipirkti litografuotą Vilniaus planą, o taip pat pasiūlė miesto darbininkams nurodyti už magistrato premijas perduoti radinius muziejui. W. Studnickis priminė, kad profesorius Ferdynandas Ruszczycas siūlė miesto muziejų įkurti Pranciškonų vienuolyno patalpose. Fotografo J. Bułhako iškeltą klausimą dėl muziejaus profilio (ar jis turėtų būti meno, ar istorinis, ar kaupti viską) išaiškino Z. Fedorowiczius – pagal jį, pagrindinis muziejaus uždavinys turėtų būti siejamas su istorinio paveldo kaupimu. Tęsdamas muziejaus paskirties temą M. Brenszteinas priminė, kad Vilniuje jau veikia 13 muziejų ir kuriami dar 2, nors gyventojų yra tik 260 000, o Varšuva su beveik milijonu gyventojų turi 22 muziejus. Pateikęs tokį palyginimą, jis vis dėlto neabejojo miesto istorijos specializacija ir detalizavo eksponatų rinkimo šaltinius bei metodiką. S. Lorenčas priminė, kad verta kreiptis į kitus mieste veikiančius muziejus, profesoriaus Juljuszo Kłoso rinkinių komitetą, kuris tvarkė 1933 m. sausio 5 d. mirusio architekto palikimą, kad kuriamam muziejui neatlygintinai perduotų ar deponuotų vertingus miesto eksponatus. S. Kościalkowskis pabrėžė institucijos struktūros apibrėžties aktualumą. Miesto prezidentas pažadėjo muziejaus finansavimą ir į posėdį susirinkusiems dalyviams pasiūlė tapti muziejaus tarybos nariais. Vienbalsiu sprendimu muziejaus taryba buvo patvirtinta. Z. Fedorowiczius pažadėjo parengti statuto projektą ir įsipareigojo kartu su Aleksanderiu Dmochowskiu vadovauti muziejui.

Tvirtinant miesto biudžetą nuo 1933 m. balandžio iki 1934 m. kovo, muziejui numatyta skirti 1 000 zlotų, o istorinių aktų archyvui – 4 029 zlotų¹⁷. Muziejaus rinkinius prižiūrėjęs H. Łowmiańskis, kuris tuo metu jau dirbo universitete docentu ir turėjo pradėti profesoriaus pareigas¹⁸, nepajėgdamas suspėti atlikti visų prisiimtų įsipareigojimų, 1933 m. spalio 31 d. paliko pradėtą archyvinį ir muziejinį darbą¹⁹. 1934 m. sausį muziejaus prižiūrėtojo ir mokslinio archyvaro pareigas perėmė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos ir teisės tyrinėtojas dr. Janas Adamusas²⁰. Jis pradėjo inventorinti eksponatus – Lietuvos dailės muziejuje saugomos dvi inventoriaus knygos²¹. 1939 m. vasarį

Marijos Oginskienės rūmai
(dabar – Lietuvos rašytojų
sąjunga). Vilniaus miesto
muziejaus buveinė
1939–1940 m. 2018 m.

Fot. T. Kapočius

J. Adamusą pakeitė savivaldybės referentas Władysławas Zimnickis²², o eksponatus priimdavo, deponuodavo, inventorindavo K. Czerniewska. Ji sudarė paveikslų, eksponuojamų savivaldybės pastate, sąrašą (interjerą puošė Ferdynando Ruszczyco, Franciszeko Smuglewicziaus, Stanisława Filiberto Fleury ir kitų tapytojų darbai²³), 1939 m. Vilniuje vykusiai Šiaurės mugei deponavo muziejaus eksponatus²⁴. 1939 m. balandį Vilniaus miesto muziejaus eksponatai iš Pranciškonų vienuolyno buvo perkelti į Marijos Oginskienės rūmus (K. Sirvydo g.), kuriuos už 100 000 zlotų nupirko miesto magistratas²⁵.

1939 m. balandžio 1 d. įsigaliojo naujas Vilniaus miesto savivaldybės statutas²⁶. Kadangi Miesto muziejus²⁷ buvo vienas savivaldybės padalinių, tai bendrame statute aptarta ir jo veikla. Savivaldybei priklausė Miesto ir Pedagoginis muziejai, todėl statute aptartos funkcijos ir uždaviniai galiojo abiemis. Pagal statutą muziejai, pavaldūs Švietimo ir kultūros skyriaus Kultūros poskyriui, turėjo vykdyti šias funkcijas: kaupti, tvarkyti ir konservuoti Vilniaus miesto istorijos paveldą (žemėlapius, planus, paveikslus, grafiką, fotografijas, spaudus ir kt.); kaupti, tvarkyti ir konservuoti Vilniaus miesto ir apylinkių kultūros istorijos paveldą (dvasinę kultūrą: literatūrą, tapybą, muziką ir kt.), Vilniaus ir kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų materialiąją kultūrą; pasirūpinti, kad muziejiniai rinkiniai būtų atviri moksliniams tyrinėtojams ir platesnei visuomenei pagal numatytas taisykles; rengti specialias parodas.

1939 m. gruodį pertvarkant Vilniaus miesto savivaldybę Švietimo ir kultūros skyrius reorganizuotas į Švietimo skyrių, kurį sudarė raštinė,

Vilniaus rotušė. Vilniaus miesto muziejaus buveinė 1940–1941 m., nuo 1941 m. kovo 30 d. – Vilniaus valstybinis dailės muziejus. 2018 m.

Fot. T. Kapočius

botanikos sodas, Pedagoginis muziejus, Miesto muziejus, kino teatras. Miesto muziejui skirti du etatai: prižiūrėtojo (IX kategorijos su 300 Lt alga) ir sargo (XIX kategorijos su 130 Lt alga)²⁸. 1940 m. sausio 5 d. miesto burmistras Konstantinas Stašys naująjį tarnautojų etatų sąrašą patvirtino: muziejaus darbuotojai – vedėjas ir sargas²⁹. Reformuoto Švietimo skyriaus vedėjas A. Burokas susipažino su jam pavaldaus muziejaus veikla ir referavo burmistrą apie situaciją: „Ryšium su reikalu sutvarkyti ir kataloguoti muziejinius rinkinius, kurių bendras skaičius siekia iki 3 000, laikinai sukrautus Miesto archyvo patalpose, eksponatus reiktų pernešti į Miesto muziejaus patalpas Sniadeckių g. 8, ir didelė dalis eksponatų, esančių iki šiol archyve, reikia apvalyti, pataisyti ir t. t.“, „Vilniaus miesto muziejus pradedamas naujai tvarkyti, todėl reikalinga įvesti pavyzdinę ir sistemingą tvarką. Prašau komanduoti gegužės 27 ir 28 d. Muziejaus tarnautoją Bronę Šapkauskaitę į Kauną susipažinti su ten muziejaus sutvarkymu“³⁰. Nuo gegužės 1 d. Švietimo skyriuje pradėjusi dirbti Bronislava Šapkauskaitė muziejininkystės srityje iš tiesų buvo naujokė, jai trūko metodinių žinių³¹, jų stokojo ir muziejaus vedėjas W. Zimnickis. Švietimo skyriaus vadovo rūpestį muziejumi patvirtina ir kitos jo iniciatyvos, ne tik įsigyjant naujus eksponatus, bet ir juos populiarinant: „Miesto muziejus turi 21 klišę Pranciškaus Smuglevičiaus paveikslų, vaizduojančių senąjį Vilnių. Kadangi, tarp kito, Muziejaus tikslas yra propaguoti miesto grožį, garbingą Vilniaus praeitį ir žadinti susidomėjimą Gedimino miesto praeitimi, tai pravartu būtų turimas klišės panaudoti ir išleisti senovės Vilniaus albumą pagal Smuglevičiaus

paveikslus. Alburne būtų istorinė įžanga iš vaizduojamosios epochos, trumpa Smuglevičiaus biografija ir kiekvienos reprodukcijos paaiškinamasis tekstas. Gautas pelnas reiktų skirti Muziejaus eksponatams papildyti. Jei ponas Burmistras šiam sumanymui pritartų, prašome leisti tartis su spaustuvėmis ir bendrai rūpintis tais reikalais.“³² K. Stašys šiam pasiūlymui pritarė, tačiau jo įgyvendinimą sustabdė sovietų okupacija. 1940 m. birželio 15 d. Miesto muziejaus vedėjas W. Zimnickis perdavė muziejaus turtą Adolfui Valeškai³³, kuris jau liepos mėnesį rinkinius perkėlė į Vilniaus rotušę³⁴. 1941 m. kovo 30 d. Vilniaus miesto muziejus, suteikiant jam dailės muziejaus profilį, reorganizuotas į Vilniaus valstybinį dailės muziejų³⁵.

Lietuvos dailės muziejus, nepamiršdamas savo ištakų, tęsia pirmtako misiją – ne tik kaupia vilnietiškąjį paveldą, bet ir rengia sostinei skirtas parodas. Vienas reikšmingiausių projektų, pasitinkant Vilniaus 700 metų jubiliejų, yra tarptautinių parodų ciklas „Vilniaus miesto istorijos svarbiausieji ženklai“. 2018 m. surengtoje šio ciklo parodoje „Lietuvos valdovo žodis pasauliui: atveriamė mūsų žemę ir valdas kiekvienam geros valios žmogui“³⁶ pristatytas eksponatas – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 1323 m. sausio 25 d. rašytas laiškas – yra pirmasis rašytinis šaltinis, *urbi et orbi* pranešantis apie mūsų Vilniaus egzistavimą.

Išnašos

1. Publikacijos apie Lietuvos dailės muziejaus istoriją: Mažeikienė O., „Iš muziejaus kūrimosi istorijos...“, *Lietuvos dailės muziejaus metraštis*, 1, Vilnius, 1996, p. 21–37; Bialopetravičienė L., „Lietuvos dailės muziejaus septyniasdešimtieji metai – istorijos fragmentai ir nūdienos darbai“, *Lietuvos muziejai*, 2003, Nr. 4, p. 62.
2. Miłosz C., *Poemat o czasie zastygłym*, Wilno: Wydawca Koła Polonistów Uniwersytetu Stefana Batorego, 1933.
3. Mažeikienė O., op. cit., p. 29; Lietuvos dailės muziejaus archyvas (LDMA), f. 1, ap. 1, b. 3.
4. Henryko Łowmiańskiego 1929 m. spalio 21 d. *Curriculum vitae*, Lietuvos centrinis valstybės archyvas (LCVA), f. 64, ap. 3, b. 654, l. 3.
5. Vilniaus Stepono Batoro universiteto rektoriaus 1929 m. spalio 3 d. raštas Henrykui Łowmiańskiui dėl jo skyrimo vyresniuoju asistentu, LCVA, f. 175, ap. 14, b. 246, l. 4.
6. Vilniaus miesto magistrato Kultūros ir Švietimo skyriaus Bendrojo poskyrio vadovo 1931 m. kovo 12 d. prašymas miesto prezidentui paskirti dr. Henryką Łowmiańską Istorinių aktų archyvo moksliniu archyvaru, LCVA, f. 64, ap. 3, b. 654, l. 17.
7. Mokslinį pajėgumą ir patirtį liudija Henryko Łowmiańskiego vėliau paskelbti jo fundamentalūs tiriamieji darbai: *Polityka Jagiellonow* (Poznan, 1999), *Prusy*,

- Litwa, Krzyzacy* (Warszawa, 1989), Polska w okresie rozdrobnienia feudalnego (Wroclaw, 1973) ir kt.
8. Vilniaus miesto magistrato 1930 m. sausio 17 d. posėdžio protokolo išrašas, LCVA, f. 64, ap. 17, b. 1464, l. 2.
 9. Miesto prezidento Józefo Folejewskio 1930 m. birželio 25 d. raštas Amatų rūmams dėl cechų vertybių perdavimo Miesto muziejui, LCVA, f. 64, ap. 17, b. 1464, l. 5.
 10. Amatų rūmų prezidento W. Szumańskio 1930 m. liepos 23 d. raštas miesto prezidentui, LCVA, f. 64, ap. 17, b. 1464, l. 6.
 11. Henryko Łowmiańskio 1930 m. rugsėjo 9 d. laiškas miesto prezidentui dėl Amatų rūmų depozito, LCVA, f. 64, ap. 17, b. 1464, l. 12, 13.
 12. Henryko Łowmiańskio 1930 m. birželio 30 d. raštas Kultūros ir švietimo komisijai, LCVA, f. 64, ap. 17, b. 1464, l. 7.
 13. Vilniaus miesto magistrato 1933 m. kovo 15 d. posėdžio protokolai, LDMA, f. 3, ap. 1, b. 6, p. 1–3.
 14. Wiktoras Maleszewskis 1909 m. baigė medicinos mokslus Charkove ir tarnavo įvairių karinių padalinių ligoninėse. Dirbdamas Vilniaus prezidentu jis rūpinosi miesto vandentiekio ir kanalizacijos tinklo plėtra, namų statyba, elektrinės renovavimu, architektūros paminklų restauravimu ir priežiūra. Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej, pod redakcją Jacka Majchrowskiego, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza „BGW“, 1994, p. 357.
 15. Vilniaus miesto magistrato 1933 m. kovo 15 d. posėdžio protokolai, op. cit., p. 1.
 16. *Ibid.*, p. 1–3.
 17. Vilniaus miesto biudžetas nuo 1933 m. balandžio 1 d. iki 1934 m. kovo 31 d., LCVA, f. 64, ap. 20, b. 336, l. 454.
 18. Lenkijos Respublikos prezidento Ignacyjaus Mościckio, ministro pirmininko Januszo Jędrzejewicziaus ir Tikybų ir viešojo švietimo ministro Wacławo Jędrzejewicziaus raštas docentui dr. Henrykui Łowmiańskui, informuojant apie jo paskyrimą Vilniaus Stepono Batoro universiteto profesoriumi, Varšuva, 1934 m. gegužės 9 d., LCVA, f. 175, ap. 14, b. 246, l. 1.
 19. Dr. Henryko Łowmiańskio 1933 m. spalio 17 d. prašymas miesto prezidentui atleisti iš mokslinio archyvaro pareigų, LCVA, f. 64, ap. 3, b. 654, l. 45; Miesto savivaldybės kanceliarijos vadovo 1934 m. gruodžio 11 d. pažyma, LCVA, f. 64, ap. 3, b. 654, l. 49.
 20. Jano Józefo Adamuso byla, LCVA, f. 64, ap. 3, b. 7.
 21. Białopetravičienė L., *op. cit.*, p. 62.
 22. Władysławo Zimnickio byla, LCVA, f. 64, ap. 4, b. 220.
 23. Vilniaus miesto muziejaus paveikslų, eksponuojamų pagrindiniame Miesto savivaldybės pastate, sąrašas, LCVA, f. 64, ap. 25, b. 71, l. 5.
 24. Šiaurės mugei deponuotų ir 1939 m. rugpjūčio 18 d. grąžintų Miesto muziejaus eksponatų sąrašas, LCVA, f. 64, ap. 25, b. 71, l. 8.
 25. Mažeikienė O., *op. cit.*, p. 25.
 26. *Statut organizacyjny biur Zarządu Miejskiego w Wilnie*, LCVA, f. 64, ap. 20, b. 512, l. 523.
 27. Miesto muziejaus spaudas: „MUZEUM / Król. Stoł. M. Wilna“. Vilniaus miesto

- muziejaus paveikslų, patalpintų pagrindiniame savivaldybės pastate, sąrašas, apie 1938 m., LCVA, f. 64, ap. 25, b. 71, l. 5.
28. Vilniaus miesto savivaldybės 1939 m. gruodžio 27 d. protokolas Nr. 14, LCVA, f. 415, ap. 4, b. 9, l. 255.
 29. Vilniaus miesto burmistro 1940 m. sausio 5 d. nutarimas Nr. 29, LCVA, f. 415, ap. 4, b. 9, l. 204.
 30. Vilniaus miesto savivaldybės Švietimo skyriaus vedėjo A. Buroko 1940 m. sausio 25 d. pranešimas Vilniaus miesto burmistrui Konstantinui Stašui, LCVA, f. 415, ap. 3, b. 233, l. 33, 219.
 31. Vilniaus miesto burmistro 1940 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 604, LCVA, f. 415, ap. 3, b. 110, l. 156.
 32. Vilniaus miesto savivaldybės Švietimo skyriaus vedėjo A. Buroko 1940 m. balandžio 18 d. pranešimas Vilniaus miesto burmistrui Konstantinui Stašui, LCVA, f. 415, ap. 3, b. 233, l. 167.
 33. Plačiau apie šio periodo muziejaus veiklą: Mažeikienė O., *op. cit.*, p. 27.
 34. Mažeikienė O., *op. cit.*, p. 28.
 35. Mažeikienė O., *op. cit.*, p. 29; LDMA, f. 1, ap. 1, b. 3.
 36. *Lietuvos valdovo žodis pasauliui: atveriamo mūsų žemę ir valdas kiekvienam geros valios žmogui* [Katalogas]: Gedimino laiškų pirmųjų skaitymų tekstai, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2018.

The establishment of the Vilnius City Museum – the institutional origins of the Lithuanian Art Museum

DR. MARGARITA MATULYTĖ

Marking the 85th anniversary of its establishment in 2018, the Lithuanian Art Museum ties the beginning of its institutional activities to the Vilnius City Magistrate's City Museum founding meeting held on March 15, 1933. Over the course of nine years, until March 30, 1941, when the historic museum was reorganised into the Vilnius State Art Museum, valuable artefacts were collected and a new base was prepared for a new state in its existence. The Vilnius Museum was founded by the famous historians Dr Henryk Łowmiański, Dr Jan Adamus, and others. Not forgetting its origins, the Lithuanian Art Museum continues the mission of its predecessor, not only by amassing Vilnius-related heritage, but also by organising exhibitions for the capital city, releasing albums and initiating art and cultural history research.